

*Geschiedenis van de Goese Polder (10)***Begraven buiten de stadswallen**

Lange tijd werd men rond, maar vooral in de kerk begraven. Als het kon, zo dicht mogelijk bij het altaar waarvan de heiligheid af zou stralen op de overledenen. Rond het altaar lagen vanzelfsprekend ook de duurste plaatsen. Hoe verder van het altaar verwijderd, hoe lager de tarieven werden. Zelfmoordenaars en ongedoopte kinderen werden helemaal op afstand gehouden, zij mochten niet in gewijde grond liggen. Door de bevolkingsgroei werd al in de zeventiende eeuw het ruimtegebrek nijpend. Het begraven in de kerk gebeurde niet altijd even zorgvuldig. Geruimd werd er niet, dus de kerken raakten overvol. Door het herhaald oplichten van de stenen, verzakte de vloer en sloten niet alle grafstenen even goed aan. Het gevolg was dat - afhankelijk van het weer - in de kerken soms een doordringende stank hing. De uitdrukking 'stinkend rijk' herinnert daar nog aan.

In Frankrijk was men op dit gebied al wat verder. Napoleon verbood de kerkbegravenissen in 1804. Na de inval van de Fransen werd ook in Nederland het begraven in de kerk officieel verboden. Maar het oude gebruik bleek zo sterk geworteld in de Nederlandse uitvaartcultuur, dat het besluit na het vertrek van de Fransen in 1813 direct weer ongedaan gemaakt werd. Pas in 1829 vaardigde koning Willem I opnieuw een verbod uit. Nieuwe begraafplaatsen moesten voortaan buiten de bebouwde kom worden aangelegd. Ook de stad Goes moest een begraafplaats aanleggen buiten de stadswallen. Voordat op 1 januari 1829 het wettelijk verboden werd de doden in de stad te begraven waren de meeste steden – ook in Zeeland – al gestart met het aanleggen van begraafplaatsen buiten de stadswallen. In de Goese Polder, net buiten de 's Heer Hendrikskinderenpoort – ook wel Westpoort genoemd – welke pas in 1845 werd gesloopt, werd een terrein ingericht als begraafplaats. Nog steeds op dezelfde plaats is deze gesitueerd. Kerken raakten hierdoor een belangrijke bron van inkomsten kwijt. Ook werd er voor gevreesd dat de tarieven zouden gaan stijgen. Reden voor het gemeentebestuur om aan het bestuur van de provincie Zeeland te laten weten dat de tarieven gelijk zouden blijven. Op 8 januari 1829 schrijft de provincie hierover aan het gemeentebestuur: *“De plaatselijke besturen in de Provincie Zeeland, in welke de nieuwe begraafplaatsen reeds zijn opgezet en worden aangelegd worden gemachtigd, om de regten en retributien voor en bij het begraven op den zelfden voet te doen heffen als dezelve tot nog toe volgende bij de Gemeente- of Kerk-besturen bestaande Tarieven.”*

Ommuring.

Een ander punt van zorg was de “ommuring” van de nieuwe begraafplaats. Deze moest voorzien zijn van een stevig gemetselde muur. Dat was een belangrijke kostenpost. Reden voor het stadsbestuur om op 4 augustus 1829 een brief naar het provinciebestuur te sturen met het verzoek hiervoor in de plaats een doornenheg en een stevig hekwerk te mogen plaatsen: *“Te voorzien van een Stevige doorne heg, en*

dat het overige gedeelte, waar geene doorne heg bestaat of dezelfde niet de vereischte Stevigheid bezit, met rasterwerk,...." Blijkbaar was er ook al een woning op de begraafplaats aanwezig die in 1829 al toe was aan uitbreiding en groot onderhoud. In de Goesche Courant van 18 september 1829 lezen we dat de openbare aanbesteding hiervan zal plaatsvinden op zaterdag 19 september 1829 om 11.00 uur. Een schets van de woning, getekend door De Stads Fabriek, vinden we in het gemeentearchief. Het geheel wordt voor honderddertig gulden aanbesteed aan Izaäk Rijkaard.

Wanneer de eerste mensen op deze begraafplaats zijn begraven is niet te achterhalen. Overlijdensadvertenties bestaan nog niet, dat zou pas vanaf 1920 een gewoonte worden. Wel vinden we publicaties van enkele bekende Goesenaren die begraven werden. Op 18 oktober 1841 wordt H. Priesterbach begraven. Hij is Vader in het Burger-Weeshuis en overleden op de leeftijd van 78 jaar. De Goesche Courant maakt er melding van dat hij op de leeftijd van 63 jaar deze laatste functie op zich nam. Voorts kunnen we lezen: *"De Weezen van verschillende geloofsbelijdenis, die hem als hunne tweeden vader eerden, volgden in een lange rij en in rouwgewaad."* Andere begrafenissen die grote publieke belangstelling trokken waren die van gemeenteraadslid G. v.d. Hoek (1892) en gemeentesecretaris H.G. Hartman (1894). In dagblad De Zeeuw van 16 juni 1900 komen we nog een bericht tegen van de begrafenis van Machelina Does. De krant maakt melding dat ze sinds 1865 in het Gasthuis werd verpleegd op kosten van de Hervormde Diaconie. Maar ze kon zelf haar begrafenis betalen, want *"Ze wist zooveel over te sparen, dat zij haar eigen begrafenis bekostigt."* Privacy-wetgeving bestond nog niet.

In de Goesche Courant van 10 juni 1844 staat een advertentie van het Begrafenisfonds waarin melding wordt gemaakt van het overlijden van de 58-jarige timmermansknecht Jan Knap. Reden om dit fonds nog eens onder de aandacht te brengen met de wervende tekst: *"... ten sterkste aan te bevelen, daar de ondervinding ons het heilzame van die inrigting heeft doen ondervinden."*

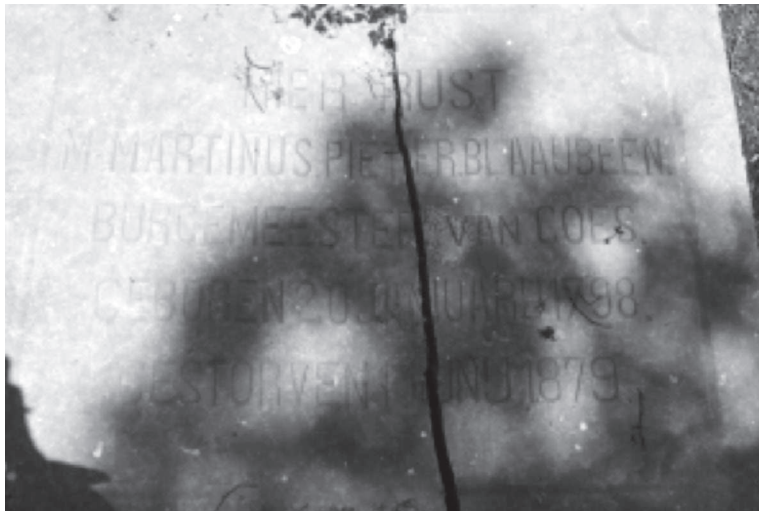
Een begrafenis die bijzondere aandacht trok was op 18 mei 1940, waarbij acht slachtoffers van een bombardement in een gezamenlijk graf werden begraven. In februari 1953 werden 37 slachtoffers van de Watersnoodramp in een gezamenlijk graf begraven. De gedenkstenen staan er nog steeds.

Kort na de openstelling werd er ook een gedeelte als Joodse begraafplaats ingericht. De eerste Joodse begrafenis was omstreeks 1835. Ook nu is dit afgebakende gedeelte aan de zijde van de Westhavendijk nog aanwezig en wordt dit nog gebruikt. Lange tijd was er voldoende ruimte voor de begraafplaats. Maar in 1946 moet er toch een onteigeningsprocedure gestart worden om grond te verwerven voor uitbreiding van de begraafplaats en de daarnaast gelegen gasfabriek. De ingang van de begraafplaats was aan de Zaagmolenstraat (nu Ringbaan-west). Door de aanleg van de spoorlijn (nu loopt daar het fietspad) naar het industriegebied achter de huidige Praxis was het niet meer mogelijk deze ingang te gebruiken. In 1969 werden dan ook twee nieuwe

ingangen gemaakt aan de Cornelisweg en de Westhavendijk. In 1991 komt er een laatste uitbreiding. Onder andere door het opheffen van de RK-begraafplaats in de Zuidvlietstraat komt er snel ruimtegebrek. Er wordt een nieuw stuk grond toegevoegd en de huidige ingang wordt gerealiseerd.

FdK

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van gegevens uit het gemeentearchief van de gemeente Goes, de website uitvaart.nl en publicaties in Zeeuwse dagbladen op de website krantenbankzeelan.nl.



*Grafsteen van Martinus Pieter Blaauwbeen, burgemeester van Goes.
(20-1-1798 / 1-6-1879)*